

Sygn. akt I PK 106/18

POSTANOWIENIE

Dnia 21 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa W. C.
przeciwko Spółce [...] Spółce Akcyjnej z siedzibą w B. Oddział w S.
Kopalnia Węgla [...] w S. (dawniej Kopalnia Węgla [...] Spółka z ograniczoną
odpowiedzialnością w S.)
o zapłatę zwaloryzowanych kosztów budowy mieszkania,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 lutego 2019 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 12 września 2017 r., sygn. akt IX Pa [...],

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 września 2017 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację powoda W. C. od wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 9 maja 2017 r. w sprawie przeciwko Kopalni Węgla [...] Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S. o zapłatę zwaloryzowanych kosztów budowy mieszkania.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 20 listopada 1985 r. powód zawarł z [...] Przedsiębiorstwem [...] - Kopalnią Węgla [...] w S. umowę, na mocy której zobowiązał się wpłacić na rzecz pracodawcy udział w wysokości 10% kosztów

budowy mieszkania, to jest 204.000 zł, a pracodawca zobowiązał się w uzasadnionych przypadkach do zwrotu na jego rzecz 50% wniesionego udziału po nienagannym przepracowaniu w Kopalni 10 lat oraz 100% udziału po nienagannym przepracowaniu w kopalni co najmniej 15 lat (§ 1 umowy). Aneksem nr 1 postanowiono określoną w umowie wysokość udziałów zmniejszyć z 204.000 zł do 173.000 zł. Zdaniem Sądu Rejonowego powództwo pracownika o zwrot zwaloryzowanej kwoty z tytułu wniesionego w 1985 r. udziału nie zasługiwało na uwzględnienie, w sprawie nie wystąpiła bowiem przesłanka o której mowa w § 1 umowy w postaci „uzasadnionego przypadku”. Sąd wskazał, że pracodawca wbrew zapisom wynikającym z umowy nie zobowiązał powoda do jednorazowej wpłaty udziału, lecz spłatę tej należności rozłożył na 15 lat. W efekcie spłata przez powoda jego udziału w kosztach budowy mieszkania przypadała także po 1995 r., czyli po denominacji pieniądza. Nie stanowiło to tym samym dla powoda istotnej dolegliwości, o czym świadczy między innymi to, że powód nie pamięta przez jaki czas i w jakim okresie dokonywał spłaty zadłużenia. Sąd Rejonowy wskazał również, że powód meble, urządzenia sanitarne i pozostałe sprzęty gospodarstwa domowego kupował po preferencyjnych cenach na książeczkę górniczą. Ostatecznie w lutym 2016 r. wykupił mieszkanie z 95% bonifikatą, to jest za kwotę 5.029,75 zł, co zbiegło się w czasie z wyjątkowo trudną sytuacją finansową pozwanej kopalni. Dodatkowo w umowie sprzedaży mieszkania uznano, że zawarta umowa wyczerpuje wszelkie roszczenia związane z dotychczasowym stosunkiem najmu lokalu mieszkalnego. Sąd Rejonowy wskazał również na upływ okresu przedawnienia (art. 118 k.c. w zw. z art. 300 k.p.), który winien być liczony począwszy od dnia następnego po upływie 15 lat nienagannej pracy czyli od dnia 21 listopada 2000 r. Termin do wniesienia pozwu upłynął zatem najpóźniej z dniem 21 listopada 2010 r., powód zaś wniósł pozew w dniu 21 września 2016 r.

Sąd Okręgowy podzielił dokonane przez Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne i rozważania w zakresie oceny materiału dowodowego oraz podstawy prawnej rozstrzygnięcia, przyjmując je za podstawę także własnego rozstrzygnięcia. Analiza postanowień łączącej strony umowy, jak i przepisów Uchwały Rady Ministrów z dnia 29 sierpnia 1983 r. w sprawie pomocy społecznych zakładów

pracy w zaspakajaniu potrzeb mieszkaniowych załóg (M.P. nr 31, poz. 67 ze zm.) jednoznacznie wskazuje, że możliwość domagania się przez pracownika zwrotu wpłaconego udziału została uzależniona nie tylko od lat przepracowanych lecz również od wystąpienia „uzasadnionego przypadku”. Sąd Rejonowy dokonał prawidłowej oceny istotnych okoliczności sprawy decydujących o możliwości domagania się przez powoda zwrotu wpłaconego udziału i słusznie przyjął, że powód nie wykazał występowania uzasadnionego przypadku przemawiającego za zwrotem wpłaconego przez niego udziału. Skarżący nie przytoczył żadnych okoliczności przemawiających za tym, że termin przedawnienia rozpoczął swój bieg w dacie nabycia lokalu na własność, względnie rozwiązania stosunku pracy. W sprawie nie występowały również okoliczności świadczące o tym, że podniesienie zarzutu przedawnienia stanowi o nadużyciu uprawnień przedmiotowych (art. 5 k.c. w zw. z art. 300 k.p.).

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu przepisów prawa materialnego: art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p., art. 118 k.c. w zw. z art. 455 k.c. oraz art. 300 k.p., ewentualnie: art. 118 k.c. w zw. z art. 358¹ § 3 k.c. oraz art. 300 k.p.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Wskazał, że przedstawione podstawy skargi kasacyjnej oraz ich uzasadnienie, niosą za sobą konieczność rozpatrzenia niniejszej sprawy przez Sąd Najwyższy. Podniósł, że brak jest orzeczeń Sądu Najwyższego, które związane byłyby z oceną roszczeń o zwrot zwaloryzowanego udziału w kosztach budowy mieszkania na podstawie uchwały Rady Ministrów nr 110 z dnia 20 sierpnia 1983 r. w sprawie pomocy społecznych zakładów pracy w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych załóg, a także na podstawie umów zawartych między pracodawcami a pracownikami na podstawie czy w związku z zapisami uchwały Rady Ministrów nr 110. Pierwsze z istotnych zagadnień prawnych dotyczy wykładni pojęcia „uzasadnionego przypadku”, który stanowi przesłankę do zwrotu pracownikowi wniesionego udziału w kosztach budowy mieszkania w kontekście zapisów wiążącej strony umowy zawartej dnia 20 listopada 1985 r. W ocenie skarżącego uznać należało, że umowa przewidywała obowiązek zwrotu wpłaconej kwoty udziału po przepracowaniu w sposób nienaganny wskazanego i w umowie okresu. W § 1 umowy zapisano bowiem, że

Kopalnia zobowiązuje się zwrócić pracownikowi w uzasadnionym przypadku 50 lub 100% wniesionego udziału, a zatem użyty w uchwale Rady Ministrów nr 110 zwrot „może zwrócić” zastąpiono zwrotem „zobowiązuje się zwrócić”. Drugie z zagadnień prawnych wiąże się z zarzutem przedawnienia. Według stanowiska skarżącego, dokonując analizy przedmiotowej sprawy z punktu widzenia przepisów o przedawnieniu, to jest art. 118 k.c. w zw. z art. 300 k.p. należy mieć na uwadze, że jedną z materialnoprawnych podstaw roszczenia był przepis art. 358¹ § 3 k.c. W tym stanie rzeczy należy zwrócić uwagę, że roszczenie konstruowane w oparciu o przepis art. 358¹ § 3 k.c. ma charakter kształtujący, a orzeczenie sądu - charakter konstytutywny, bowiem w toku postępowania zostają określone wysokość i sposób spełnienia świadczenia, odbiegający od uprzednio określonego. Tym samym roszczenie o zwrot zwaloryzowanego udziału aktualizuje się w dacie wydania orzeczenia przez Sąd, co wyklucza uwzględnienie zarzutu przedawnienia roszczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym

bardziej się ich domyślać (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr 2009500; z dnia 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527). W świetle powyższego za nieprawidłowe należy uznać odwołanie się przez skarżącego w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania do podstaw skargi i ich uzasadnienia, które w jego ocenie „niosą za sobą konieczność rozpatrzenia niniejszej sprawy przez Sąd Najwyższy, wobec występowania istotnych zagadnień prawnych których rozstrzygnięcie będzie miało istotne znaczenie nie tylko dla rozpoznania niniejszej sprawy ale również linii orzeczniczej sądów powszechnych”.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że istotne zagadnienie prawne jest to zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawnym, a jego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, lecz także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Istotne zagadnienie prawne może odnosić się zarówno do prawa procesowego, jak i materialnego (M.P. Wójcik, [w:] Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania cywilnego, red. J. Bodio, LEX 2016). Należy stwierdzić, że wskazane przez skarżącego pierwsze z zagadnień dotyczące wykładni pojęcia „uzasadnionego przypadku”, które stanowi przesłankę do zwrotu pracownikowi wniesionego udziału w kosztach budowy mieszkania w kontekście zapisów umowy zawartej dnia 20 listopada 1985 r., nie może być traktowane jako odnoszące się do prawa materialnego. Prawem materialnym bowiem są jedynie normy prawne wypływające ze źródeł prawa - Konstytucji, ustaw, aktów normatywnych niższego rzędu, umów międzynarodowych. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2004 r., V CK 843/04, LEX nr 1312737). Katalog źródeł prawa przewidziany w art. 87 Konstytucji RP jest wzbogacony o inne źródła specyficzne dla prawa pracy. Tymi szczególnymi (inaczej: autonomicznymi) źródłami prawa pracy są układy zbiorowe pracy, inne oparte na ustawie porozumienia zbiorowe, regulaminy, statuty. Czynności prawne oraz akty regulujące wewnętrzne stosunki pomiędzy stronami, choć kształtują w określonym zakresie prawa i obowiązki stron, same nie stają się z tego powodu normami prawnymi (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21

października 1998 r., II CKN 3/98, LEX nr 1214650; z dnia 2 grudnia 1998 r., I CKN 907/97, LEX nr 1215494). Wskazane przez skarżącego postanowienie § 1 umowy nie ma charakteru normatywnego, przez co wątpliwości związane z jego interpretacją nie mogą uzasadniać przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Ponadto problem interpretacji postanowień konkretnej umowy nie stanowi zagadnienia prawnego w rozumieniu powyższego przepisu, ponieważ nie ma charakteru uniwersalnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2005 r., V CK 269/05, LEX nr 1312566).

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Drugie z przedstawionych zagadnień nie ma takiego charakteru, bowiem Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie odniósł się już do wskazanego problemu dotyczącego przedawnienia świadczeń podlegających waloryzacji. Zdaniem Sądu Najwyższego uprawnienie do żądania waloryzacji świadczenia pieniężnego nie jest roszczeniem lecz stanowi podmiotowe prawo strony stosunku zobowiązaniowego do domagania się ukształtowania przez sąd nowej treści tego stosunku w ramach szczegółowej kompetencji przewidzianej dla sądu w przepisie art. 358¹ § 3 k.c. i jako takie jest tylko źródłem, z którego powstać może roszczenie o zapłatę sumy zwaloryzowanej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 października 1995 r., III CZP 147/95, LEX nr 24653; z dnia 22 sierpnia 1997 r., III CZ 37/97, LEX nr 1227879). Przyjęcie, że prawo domagania się waloryzacji nie jest ograniczone w czasie mogłoby prowadzić do sytuacji, kiedy dłużnik uprawniony do uchylenia się od zaspokojenia roszczenia w kwocie niezwaloryzowanej nie mógłby uchylić się od

spełnienia świadczenia zmienionego w wyniku orzeczenia sądu; w rzeczy samej byłoby to wykreowanie nie tylko nowej treści stosunku prawnego między stronami ale wręcz wwiązanie stron w odrębny od poprzedniego stosunek prawny. Przesądzające znaczenie ma zatem okoliczność, że roszczenie przedawnione nie może być dochodzone; w ramach niemożności poddania roszczenia jakiegokolwiek ocenie sądu oznacza to niemożność dokonania również jakiegokolwiek jego modernizacji przez sąd, a więc, niemożność także zmiany wysokości świadczenia będącego przedmiotem tego roszczenia. Z przedstawionych względów, w razie przedawnienia roszczenia o zapłatę sumy nominalnej, wyłączona jest możliwość domagania się waloryzacji tej sumy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2000 r., III CKN 405/00, LEX nr 560853).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.